

## Αλβανία

Όπως είναι γνωστό, στη δεκαετία του '30, το πνεύμα συνεννόησης και οι επαφές ανάμεσα στους βαλκανικούς λαούς εντάθηκαν και πύκνωσαν όσο ποτέ άλλοτε. Στο πλαίσιο της συνένωσης της Ευρώπης («Πανευρώπη») τα Βαλκάνια σχεδιάζονταν να αποτελέσουν μια ιδιαίτερη ενότητα. Οι Βαλκανικές Συνδιάσκεψεις, που οργανώθηκαν να γίνονται κάθε χρόνο σε μια βαλκανική πρωτεύουσα από το 1930, ενεργοποίησαν μια σειρά άλλες εκδηλώσεις, που στόχευαν στη στενότερη προσέγγιση των λαών της Βαλκανικής. Ενθουσιώδεις θιασώτες της γαλλικής κυρίας αυτής πολιτικής, όπως είναι γνωστό, υπήρξαν ο Αλ. Παπαναστασίου και ο Ελ. Βενιζέλος.

Μετά την πρώτη Συνδιάσκεψη στην Αθήνα, για την περαιτέρω καλλιέργεια του πνεύματος της συνεργασίας, οργανώθηκε στα Τίρανα το Συνέδριο των Βαλκανικών οργανισμών αυτοδιοίκησης. Η Ένωση των Δήμων της Ελλάδος, με πρόεδρο τον Δήμαρχο Αθηνών Σ. Μερκούρη, όρισε ως εκπρόσωπο ανάμεσα σε άλλους τον γνωστό συγγραφέα ταξιδιωτικών κυρίως βιβλίων και άρθρων Γ.Π. Παρασκευόπουλο (πρόσφατα ανατυπώθηκε το βιβλίο του *Η Μεγάλη Ελλάς Περιηγήσεις ανά την Ρωσσία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία, Τουρκία, Μακεδονία...*, 1898). Για τον δημοτικό σύμβουλο Αθηναίων η αποστολή στην Αλβανία δεν ήταν απλώς ένα υπηρεσιακό καθήκον. Η αρβανίτικη καταγωγή του προσέδωσε ιδιαίτερη σημασία στο ταξίδι αυτό, αφού είχε για πρώτη φορά την ευκαιρία να επικοινωνήσει με αλβανούς πα-

ράγοντες και απλούς πολίτες στη μητρική του γλώσσα - απόδειξη ότι κατέγραψε τις εντυπώσεις του «ζωηρά κάτω χρωματισμένα» στο βιβλίο του *Δεκαπέντε ημέραι εις την Αλβανίαν* (Αθήνα 1931). Από αυτή την άποψη ο Παρασκευόπουλος αποτελεί ενδιαφέρουσα περίπτωση έλληνα πολίτη και ενεργού δημόσιου προσώπου, ο οποίος, στο πλαίσιο της φιλελεύθερης πολιτικής του Ελ. Βενιζέλου για την προώθηση της βαλκανικής συνεννόησης, μπορεί να βιώσει την αρβανίτικη καταγωγή του ως διάλυο επικοινωνίας με τους ομόγλωσσους αλβανούς πολίτες.

Από το βιβλίο του σταχυολογούμε αποσπάσματα, στα οποία αναπαριστώνται οι σχέσεις των διαφόρων θρησκευτικών ομάδων αλβανών (μουσουλμάνων μπεκτασήδων και καθολικών) με τους Έλληνες και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, σχέσεις που μάλλον έχουν λησμονηθεί αλλά, ακόμα περισσότερο, φαντάζουν ως αδιανόητες μετά τις σημερινές εξελίξεις: Από τον σημαιοστόλιστο τεκέ των μπεκτασήδων στην Κρόγια, αδιάφυστη έκφραση της βαλκανικής εκδοχής του ανεγκαικού και μετριοπαθούς Ισλάμ, μέχρι τον φραγκισκανό ιερέα, δάσκαλο και μεταφραστή των Ομηρικών επών στη Σκόδρα, σχηματίζουμε μια ιδέα για τη σημασία των φιλελεύθερων πολιτικών του Μεσοπολέμου, οι οποίες προώθησαν τη βαλκανική συνεννόηση και προσέγγιση αλλά, καθώς αυτή δεν στέριωσε κι ούτε διευρύνθηκε, παραμένει ακόμα σήμερα ως κοινωνικο-πολιτικό αίτημα.

Αγγελική Κωνσταντακοπούλου

**Η** Αλβανική επιτροπή μάς οδήγησε εις την μίαν ώραν απέχουσαν από τα Τίρανα ιστορικήν Κρόγια, όπου υψώθη το πρώτον η σημαία της ανεξαρτησίας από τον εθνικόν των Αλβανών ήρωα, τον Σκεντέρμπεη. Ιδού το φρούριον επί υψηλού βουνού, εις την πλαγίαν του οποίου υπήρχε το ομώνυμον χωρίον, η Κρόγια, όπου και εγεννήθη ο Σκεντέρμπεη, Γεώργιος Καστριώτης. Εκείθεν κατήλθομεν εις τον περίφημον Τεκέν της Κρόγιας.

Όπως οι Έλληνες έχομεν τα μοναστήρια και οι Τουρκαλβανοί έχομεν τους τεκέδες. Μας εδέχθη ο ηγούμενος (μπαμπάς), ένας γλυκύτατος γέρον, με τους μοναχούς του, ο Φασίτ Μεχμέτ. Είναι μία αίρεσις μουσουλμανική, η των Μπεκτασήδων (Δερβίσηδων) λεγομένη. Αφρατίτοι, πρόοι, φιλόφρονες. Φορούν επιμυκίς λευκές πουκαμισές και ένα κυλινδρικό καλυμαύκι με χρωματιστές ταινίες μεταξωτές. Ο γέρον ηγούμενος ώμιλούσε πέντε-έξ γλώσσας: τουρκικά, αλβανικά, βουλγαρικά, σερβικά, ρουμανικά και ολίγον την ελληνικήν. Φαντάζεσθε τι επιδρομαί έγιναν εκείθεν διά των αιώνων, διά τα όμηλα ό αγράμματους, αλλά άκακος γέρον ηγούμενος, τόσες γλώσσας. Εις τον περίβολον της πλουσίας άλλως μονής είδομεν αιωνόβιον πανύψηλον και πολύκλαδον δένδρον, τον κορμόν του οποίου αμφιβάλλω αν θα αγκαλιάζον έξ άνδρες. Κάτι το υπερφυσικόν.

Ο Τεκές ήτο σοφιοστόλιστος και η Ελληνική σημαία ήτο δίπλα εις την Αλβανικήν, μέσω των άλλων σημάτων των Βαλκανικών Κρατών. Μας εξήγησε την ιστορίαν του Τεκέ, ιδρυθέντος τω 1796 υπό του Μπαμπά Μίμη και τα της ίδρύσεως του Τάγματος των Μπεκτασήδων υπό του σείχη Χατζή Μπεκιάς επί σουλτάνου Οσμάν παρά την Αμάσειαν. Οι Μπεκτασίδες διακρίνονται διά το φιλελεύθερον πνεύμα της θρησκείας των, την προς τους Χριστιανούς ανοχήν και το φιλόζενον αυτών. Κέντρον αυτών είναι η εν Καππαδοκία κομόπολις Κιρ Σείρ, ένθα υπάρχει μέγα μοναστήριον αυτών και ξενών διά τους οδοιπόρους. Εις το Τάγμα τούτου εκαναχάτο ότι ανήκε και ο Αλή πασάς των Ιωαννίνων. Τεκές άσ Μπεκτασίδων είναι εις την Αλβανίαν αρκετοί και δύο πλησίον του Αργυροκάστρου.

Εις τον Τεκέν της Κρόγιας έγινε μία συζήτησις υπό των αντιπροσώπων των Κρατών διά την Βαλκανικήν ένωσιν και κατά το πλούσιον πρόγευμα εις την σάλαν του Τεκέ, όπου τελούν τα συμπόσια και τας εορτάς των οι Μπεκτασίδες, ο Μεχμέτ Μπέης Κινίτσα μας έκαμε μίαν θερμήν πρόποσιν, εις την οποίαν απήντησεν ο δήμαρχος κ. Ευαγγελάτος ποιήσας ευλαβή σπονδήν υπέρ της μνήμης του Γεωργίου Καστριώτου, Σκεντέρμπεη, και ο δόκτωρ Πετιώφ εκπρόσωπος της Βουλγαρίας. Οι Δερβίσηδες - μάς υπηρετούν οι ίδιοι - με κατάλευκες στολές μας παρέθεσαν εις το πρόγευμα ποικίλα φαγητά και τριών ειδών κρασιά.

Περιτόν κρίνω να προσθέσω ότι η φιλοξενία εις τον τεκέν αυτόν ήτο όντως ηγεμονική. Και τα εδώδιμα όλα του μοναστηριού, ως και το κρασί, δώδεκα ετών, με ποικιλίαν γλυκυσματών, πράγμα που ενθουσίασε τους φιλοξενουμένους Βουλγάρους, Τούρκους και Έλληνας αντιπροσώπους, οι οποίοι δεν εγνωρίζαμεν πώς να ευχαριστήσωμεν τους αγαθούς αυτους μοναχούς.

Μετά την Κρόγιαν επανήλθομεν εις Τίρανα και την επομένην διεπεραιώθημεν μετά τετραών επ' αυτοκινήτου διαδρομήν εις μίαν μεγάλην και εξακουστήν Αλβανικήν πόλιν, την Σκόδραν (Σκούταρι), συνοδευόμενοι από τους βουλευτάς κ.κ. Παπαπάνον και Σικιελ Σερεγκή, τον διευθυντήν της «Ορα» [εφημερίδας των Τίρανων] κ. Τ.Δίλον και άλλους. Είναι εκεί η καρδιά της Αρβανιτιάς. Όταν σας λέγουν: «Είμαι Αρβανίτης Σκορδιάνος», εννοούν τον ηρωικόν, τον ανεκφύλιστον, τον αδάμαστον Αρβανίτην. Μεγάλη και ενδιαφέρουσα πόλις η Σκόδρα, περιβαλλομένη από λιμνοθάλασσαν με δύο-τρεις μεγάλας γεφύρας, συνδεούσας το έναντι τμήμα της. Μού ενθύμισεν η Σκόδρα την Βουδαπέστην, την οποίαν τέμνει ο Δούναβις, ηπρουμένων, εννοείται, των αναλογιών.

Εις την ακρώρειαν αυτήν της Αλβανίας, όπου παρά την Λαβεάτιδα λίμνην, επί γραφικής θέσεως είναι η παλαιά πόλις της Σκόδρας μας επεφυλάσσετε μία ακόμη ενθουσιώδης διαδήλωσις. Αι αρχαί με επικεφαλής τον Νομάρχην κ. Σίρρι Λεσοβίκι (άλλοτε επί Τουρκοκρατίας, Νομάρχην Θεσσαλονίκης) και τον Δήμαρχον κ. Σουστέν Ιμίρη, τα σχολεία με τας μουσικάς των και ο λαός με την φιλαρμονικήν

και με ελληνικάς και αλβανικάς σημαίας μας υπεδέχθησαν εν συναγερωμό. Οι καθολικοί και οι Μουσουλμάνοι καθώς και οι ορθόδοξοι της Σκόδρας Εξεδήλωσαν τα αισθημάτα των με ενθουσιώδεις ζητωκραυγάς υπέρ της Ελλάδος και της Ελληνοαλβανικής φιλίας.

...Η ημερησία εν αυτή διαμονή μας απετέλεσε σειράν εμπνεύσεων και συγκινήσεων. Αι αρχαί πάσαι - νομάρχης, δήμαρχος και άλλοι εκλεκτοί πολίται - μας επιδαψίλευσαν εξαιρετικάς περιποιήσεις. Προηγήθη, φαίνεται, και εκεί η φήμη ότι ομιλούμεν την γλώσσαν των, διά να εύρωμεν τόσην εγκαρδιότητα...κατελήξαμεν το απόγευμα εις το Δημαρχείον. Περί τους 40 Σκορδιάνους διανοουμένους, με τον νομάρχην και τον δήμαρχον, επρογευματίσαμεν εις το «Σπίτι της πόλεως». Αντηλάγησαν αι εγκαρδιώτεροι ευχαι υπέρ της προόδου των δύο αδελφών λαών. Ηνυχίσσαμεν να έχομεν ομοτράπεζον ένα σοφόν Αλβανόν κληρικόν, τον διευθυντήν της σχολής των Φραγκισκανών, τον πάτερ-Γκιόργκι Φίτσι, θα έλεγα τον μεγαλύτερον Αλβανόν διανοούμενον, συγγραφέα, παιδαγωγόν, πολιτισμένον, έθνικόν ποιητήν.

Αίφνης, κατά τας διαχτυκωτέρας σαιγμάς, ακούομεν σάλπιγγας να σαλπίζουν, μουσικάς να παιανίζουν. Τι ήσαν; Μαθηταί και μαθήτρια κατά σχολάς και κατά τάξεις ήρχοντο να παρελάσουν προ ημών, σταθμεύσαντες προ του Δημαρχείου. Εις τας χιλιάδας των μαθητών προστίθενται και χιλιάδες κατοίκων. Ήτο πράγματι ένας συναγερωμός ολοκληρού του της πόλεως.

Κατά το πρόγευμα εχαρέτισεν ημάς εγκαρδιώτατα ο Δήμαρχος Αλβανιστί, ένας μορφωμένος νέος Γαλλιστί, ο υποφαινόμενος Αλβανιστί και ο πάτερ Γκιόργκι επίσης Αλβανιστί.

Ζητώ την άδειαν να απευθύνω ολίγα λόγια εις τα παιδιά και εξελθών εις τον εξώστην μετά του δημάρχου Μεσολόγγιου κ. Ευαγγελάτου χαιρετίζω τους Σκορδιάνους εις γλώσσαν Αλβανικήν, ως εξής περίπου:

-Νεολαία Αλβανική (Ντελιμπί Σκιπετάρ). Σας φέρνομεν χαιρετισμούς από την πρωτεύουσαν του Ελληνισμού, από τας Αθήνας, και από άλλην ένδοξον πόλιν, από το ιστορικόν Μεσολόγγι. (Ζητωκραυγαί: Ρόνι Γκρετσόια! Ζήτω η Ελλάς!). Είμεθα γοητευμένοι από την ανά την ωραίαν πατριδα σας περιοδείαν μας, από τας προόδους που βλέπομεν, από την αγάπην που μας δείχνετε. Σεις, προσφιλής νεολαία, αποτελείτε την ελπίδα, το μέλλον της Αλβανικής φυλής. ...Ξέρετε όλοι σας ότι Έλληνες και Αλβανοί είμεθα αδέρφια. Έχομε κοινήν καταγωγήν. Σας συγχαίρω που έχετε ένα σοφόν και ενθουσιώδη διδάσκαλον, τον πάτερ-Γκιόργκι, που αγωνίζεται πώς να σάς μορφώση και να σάς διαπαιδαγωγήση. ...Μιμηθήτε τον σοφόν διδάσκαλόν σας που μεταφράζει τον Όμηρον, τους Έλληνας συγγραφείς αυτούς που έδωκαν τα φώτα εις όλην την ανθρωπότητα. ...Να είσθε αφωσιωμένοι, πιστοί εις την πατριδα σας. Αλλά ν' αγαπάτε και την Ελλάδα, χώραν αδελφικήν και ομαίμονα. ...Ζήτω η Αλβανική νεολαία! Ζήτω ο βασιλεύς Ζώγου!

Βροντώδεις ζητωκραυγαί αντήχησαν: Ρόνι Γκρετσόια!...

Εκ του Δημαρχείου, συνοδευόμενοι υπό του λαού, επεσεφθήμεν την σχολήν των θηλέων των Φραγκισκανών, πωχών τους πόρους αλλά πλουσίαν από μορφωτικής αποδόσεως. ...Ο πατήρ Γκιόργκι μας προσκαλεί να καθίσωμεν. Εις το βάθος της αιθούσης ανοίγεται του μικρού θεάτρου της σχολής η αυλαία και εμφανίζονται λευκόπεπλοι πενήκοντα μαθήτρια, φέρουσαι αμφιέσεις αρχαίων Ελληνίδων και κόμμωσιν αρχαϊκήν και ανθοφορούσαι ήρχισαν, με συνοδείαν αρμονίου, ανακρούοντες ρυθμόν κλασικής μουσικής, χορεύουσαι πλαστικούς Ελληνικούς χορούς. Αι Αλβανίδες μαθήτρια τα της Σκόδρας εξετέλουν την «Ιργένειαν εν Ταύροις»!